

Na plakátě se snažím předat emoci dané inscenace

Rozhovor s fotografem Radovanem Šťastným

S jakou fotkou ses soutěže zúčastnil a jak vlastně vznikla?

„Je to vlastně paradox, protože já strašně rád dělám v Aréně na fotkách na plakáty a zrovna na téhle jsem pracoval hrozně nerad, skoro jsem ji nechtěl dělat. Protože osoba Adolfa Eichmanna, o které ta hra je, a kterou jsem měl zpodobnit, mi byla z duše nepříjemná, vlastně vůbec přemýšlet nad ním mi bylo nepříjemné. Původně jsem proto uvažoval, že tam konkrétně postava Eichmanna nebude, že to opíšu nějakou zkratkou. Nedokázal jsem se tím pořád poprat a vůbec jsem netušil, jak to uchopit. Na poslední chvíli mě napadlo, že by osoba Eichmanna byla vyfocená přes slzy jeho obětí, proto jsem si vymyslel to sklo s kapkami. A když jsme s Markem Cisovským tu sérii fotek vyfotili, tak jsem se zděsil, protože na jedné z nich jsem toho Eichmanna skutečně uviděl. Na všech fotkách je Marek, ale na jedné z nich je Eichmann. A to je ta fotka, která byla nakonec na plakát vybrána. A nemyslím si, že bych na tom měl nějakou zásluhu. Já mám častokrát pocit, když se nějaká věc podaří, že jsem se jen stal nástrojem, prodlouženou rukou s perem Všehomíra.“

Při focení tohoto snímku jsi vycházel ze známé fotografie Adolfa Eichmanna během procesu v Izraeli, kdy má právě na uších ona sluchátka s překladem... A působí skoro jako chudáček...

„Ano, je to tak. Ale zopakovat jen ta sluchátka mně přišlo málo. Proto to mokré sklo. Jako chudáček působí a přitom to byl hrozný démon, jen na první pohled by to od něj nikdo nečekal. To je to nejhorší zlo, to, které je umně ukryto a ostatní jsou tak proti němu bezbranní. Mě zraňuje jen nad tím vším přemýšlet, takže co to muselo udělat s těmi, kteří tomu byli přímo osobně vystaveni? Když se dívám na filmy a dokumenty z druhé světové války, tak se ve mně probudí malý kluk, který si představuje, že má nějakou současnou účinnou zbraň a jde a vše narovná a nastolí spravedlnost ještě dřív, než dojde k nějaké tragédii. Dokonce se mi o tom zdají i sny.“

Je pro tebe běžné účastnit se fotografických soutěží? Dával sis nějaké šance?

„Ne, právě, že vůbec ne. A když jsem se s tou cenou vracel z Prahy, tak jsem si říkal, že přesto, že je to třetí cena, tak moje je to první (*smích*). Vlastně jakékoliv pořadí by byla moje první cena. Já jsem totiž velkým nepřítelem těchto typů soutěží, protože těžko tyto věci posuzovat, těžko je přesně změřit. Ale respektuji, že se nějaká skupina lidí tvořící porotu shodne na nějakém snímku. A je pravdou, že jsem si myslel, že ta fotka za něco stojí, a že minimálně bude fajn, když ji tam ti lidé aspoň třeba uvidí.“

Vybíral jsi i nějaké jiné fotografie?

„Vzhledem k tomu, že bylo nutno se dle pravidel soutěže vejít do určitého časového období, kdy fotografie vznikly, tak jsem tam nemohl poslat některé starší snímky, třeba plakát na inscenaci Blecha. To byl snímek, kde jsem měl po dlouhé době zcela volné ruce a hodně si za ním stojím. Nakonec jsem vedle fotky pro plakát Slyšení posílal ještě snímek pro plakát na Divokou kachnu.“

Kolik snímků se soutěže účastnilo a jak probíhal výběr vítězů?

„Myslím, že dohromady tam bylo přes 1300 fotek, ze kterých se pro každou ze tří kategorií vybralo šest finalistů. Zajímavé je, že jsem byl jediný oceněný mimopražský fotograf.“

Jak ses dostal k focení divadla?

„Díky Michalovi Przebindowi jsem s focením začal, on mi dal první příležitost. Někdy v 90. letech jsem měl možnost jít na vojnu nebo na civilku. Vybral jsem si civilní službu jako kulisák u Bezručů a v rámci toho jsem začal s focením. Začátky byly hrozné, moje první inscenace, kterou jsem fotil, byla Noc tribádek. Dopadlo to katastrofálně, ale on si mě tam přesto z nějakého důvodu nechal a já fotil dál. Pak přišly inscenace Janusze Klimszy, Josefa Janíka ad. Pan Janík mě vždycky zezadu chytil za krk, tlačil mě před sebou a řval: 'Teď to foť, teď to foť!'“ – no kouzelné situace s fyzickým atakem (*smích*).“

Proč tvé první focení dopadlo katastrofálně?

„Protože jsem fotit neuměl. Chodil jsem právě třeba za Romanem Poláškem a dalšíma, kteří mě doučovali a vysvětlovali, co a jak. Já jsem totiž původně výtvarník, malíř a grafik, a o fotografii jsem, především technicky, nevěděl vůbec nic. A vlastně úplně zpočátku jsem hlavně psal, což dělám dodnes a co mě spolu s focením, živí. Takže nejprve jsem psal, pak maloval a až potom fotil. Já jsem vlastně začal fotit proto, že mi hrozně vadilo, když jsem prodal obraz, že jsem se s ním musel rozloučit, bylo to jako by mi vzali dítě. A nejhorší bylo, když šel někam do soukromí, protože to už ho člověk neměl možnost nikdy vidět. Obrazy, které visí třeba tady na univerzitě, někdy vidět můžu. Nebo jeden jsem prodal do banky v Praze a pak jsem tam pokaždé, když jsem byl v Praze, jako blázen zašel a koukal na obraz. Ale na druhou stranu - takhle se chodím koukat třeba i na zeď, kterou doma vyzdím. Je to jakési mé potěšení z toho, že člověk něco vytvořil.“

Vedle fotky tě živí psaní textů - jaké texty píšeš?

„Píšu písňové texty pro kapely, zpěváky. Třeba pro kapelu Kryštof, teď mám nějaké texty na posledním albu Karla Gotta, děláme spolu s Vojtou Dykem. S tím jsem i fotil pro kalendář projektu s názvem NedoStateční, věnovanému hendikepovaným lidem.“

Co všechno, kromě Arény a NDM, ještě fotíš?

„Z divadel to je Jihlava, Opava, největší stopu jsem zanechal asi v divadle v Pardubicích, tam jsem byl spoustu let, a také v Karlových Varech. A kromě divadla i točím reklamní spoty nebo hudební klipy – třeba pro Richarda Müllera, Petra Lipu nebo Buty, kde v jednom z nich hraje právě Michal Čapka.“

Jak to všechno stíháš, vždyť máš na starosti i statek, v němž bydlíte?

„No, nestíhám... Teď máme pět koní, čtyři kachny, pět koček, psa už jen jednoho a tisíce ryb v rybníce. A to všechno nestíháme... Ale se ženou jsme zjistili, že příroda má tu úžasnou schopnost, že čím méně se o ty věci staráme, tím je jim lépe. Samozřejmě, že všechno zvířectvo krmíme, ale jinak čím méně pozornosti, tím lépe (*smích*).“

Co je pro tebe na focení divadla nejtěžší?

„Já bych to srovnal s jednou disciplínou, které se také věnuji, a to je focení svateb. A svatby, ač jsou v něčem vlastně příšerné, protože lidé jsou tam nervózní apod., tak mají jednu zásadní kvalitu – neopakovatelnost. A u divadla je to velmi podobné. Tady by si ještě člověk myslel, že díky zkouškám je těch možností něco vyfotit více, že lze vstoupit do stejné řeky, ale není to tak. Nikdy to stejné není, nikdy není stejná zkouška, stejné představení, stejná emoce. Každá fotka je zachycení nějaké chvíle a divadelní fotka o to víc. A mnohokrát jsem si už uvědomil, když jsem viděl nějakou inscenaci vícekrát, že když jsem ji třeba před nějakou dobou fotil, tak že tam to, co vidím dnes, vůbec nebylo.“

Focení snímku pro budoucí plakát je ale zase něco jiného, než focení samotné inscenace...

„Je, ale mně je to vlastně nejbližší. Jsou to aranžované fotky s důrazem na výtvarno, přestože je člověk opět svázán nějakými mantinely a požadavky, které jsou na plakát jako produkt kladeny. A já mám hrozně rád, když jsou mi inscenátoři schopni nepopisně sdělit, jakou emoci by tou inscenací chtěli předat. Naopak popisnost mou invenci zcela ochromí. A plakát musí mít jednu důležitou vlastnost – měl by umět rychle zaujmout a právě nepopisovat, což dnes řada plakátů nesplňuje.“

Jaké informace jsi dostal k práci na plakátu Slyšení?

„Tady asi dohromady žádné. Adolf Eichmann je tak notoricky známá postava, i díky tomu, jak jej po druhé světové válce naháněla tajná služba a nakonec dohnala a byl po zásluze potrestán. A to je totiž přesně jako vystřižené z těch mých 'záchranářských' snů, kdy spravedlnost nakonec dojde naplnění. A když jsem pak inscenaci Slyšení viděl, byl jsem nadšený, jak se i do takového tématu podařilo dostat až Tarantinovský humor. A zřejmě kdybych ten text dopředu znal, tak bych to nafotil úplně jinak. Ale nemyslím si, že je nutné, aby plakát k inscenaci šel po stejné lince jako inscenace sama.“

Byla v Aréně nějaké inscenace, s jejímž plakátem ses hodně „namořil“?

„Kromě Slyšení, jak už jsem říkal, tak jsme před pár lety fotili v televizním studiu plakát k Neuvěřitelným příhodám Julie a Nataši, na fotkách byl Michal Čapka. Ty fotky vyšly tak nějak normálně, nijak oslnivý výsledek to nebyl. Ale byla tam jedna, kterou jsem omylem podexponoval, a ta byla ta pravá. Takže to byly dva případy, kdy se buď do něčeho nechtělo, nebo se něco nepovedlo a nakonec byl ten výsledek skvělý. Pak také někdy dochází ke kontroverzím mezi názorem režiséra inscenace a tím mým, ale s tím počítám. A pak jsou to, samozřejmě, veselé historky. Když jsem fotil vizuál k loňské sezóně, tak jsem do vody u nás

na přehradě nořil figurínu. Jenže ona mi pořád vyplavávala, tak jsem zašel domů pro šroubovák a začal jsem ji bodat, aby nabrala trochu vody. A na druhém břehu seděli rybáři, kteří začali vstávat z těch svých židliček a zřejmě nabyli dojmu, že tam někoho vraždím.“

Co ti udělá radost v rámci focení divadla? A toužíš si ještě něco splnit?

„Já jsem svou povahou samotář, takže mně velmi vyhovuje přijít, nafotit a zase zmizet. Proto i žiju tak trochu stranou mimo civilizaci a nejsem členem žádných výtvarných či fotografických skupin či spolků apod. S lidmi se moc společensky nestýkám, ale když mě třeba někdo náhodou potká a řekne mi, že viděl plakát, a že se mu líbil, to mě potěší. To jsou ty moje 'ceny'. A když jsme zase u cen – myslím, že ze souboru fotek scénografií Romana Poláška by musela každá vyhrát první cenu, jsou to skvělé snímky, na kterých mi, při vší úctě, herci vůbec nechybí. A po čem toužím? Že jednou bude stát plný Masarykáč před citylightem Arény a budou křičet, že chtějí vidět tu inscenaci a s ní i toho fotografa (*smích*).“

Ptala se Alice Taussiková